

Поводът за това интервю е наскоро честваната 100-годишнина на Университета за национално и световно стопанство. Изборът ми за интервю не е преподавател, а човек, който е завършил този Университет, работи в него и е свързан с професията по вътрешен одит – 2-жа Светослава Филчева – финансов директор на УНСС, т.е. практикът. Това е и причината, за да озаглавим това интервю.

ВЪТРЕШНИЯТ ОДИТ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ЕДИН 100-ГОДИШЕН УНИВЕРСИТЕТ

Изразяваме специална благодарност към члена на редакционния съвет на списанието доц. д-р Светла Бонева, СГАР, СВОПС, която помогна за осъществяване на връзката с Университета за национално и световно стопанство.

СВЕТΟΣЛАВА ФИЛЧЕВА

Завършва Езикова гимназия с преподаване на руски език в родния си град Лом през 1984 г. Висшето си образование придобива в УНСС, като притежава магистърска степен по специалност „Публични финанси“ и „Икономика на търговията“.

От 2009 г. е сертифицирана за Вътрешен одитор в публичния сектор. Притежава професионална квалификация „Експерт, проверител на измами“. От 2010 г. е член на Института за вътрешните одитори в България. От 2017 г. е член на Комисията по академична етика в УНСС.

Трудовите ѝ взаимоотношения с УНСС стартират през 1992 г. и с малко прекъсване продължават и до сега.

В периода между 2000 г. – 2012 г. работи като одитор в Сметната палата; зам. финансов директор в Българска национална телевизия и директор на дирекция „Анализ на риска и оперативен контрол“ към Агенция „Пътна инфраструктура“.

Омъжена с един син.

В свободното си време обича да пътува със семейството си, да се среща с приятели, да чете криминални романи и да експериментира кулинарни шедьоври в кухнята, които да консумира с хубаво вино и любими хора.

Госпожо Филчева, наскоро чествахте 100-годишнината от най-голямото и най-старото висше икономическо училище в България – Университета за национално и световно стопанство. Бихте ли споделили какво е предизвикателството да работиш за организация със 100-годишна история?

Да работиш в Университет, създаден през далечната 1920 г. от 11 видни професори, стопански дейци и общественици, историци, социолози и юристи като Свободен университет за политически и стопански науки, е голяма отговорност. Авторитетът, който УНСС е изградил през последния един век, налага професионално и почтено отношение и поведение на всеки, който работи или учи в него.

Преди всичко за мен е удоволствие и чест да съм част от голямото семейство на тази авторитетна академична институция. Повече от 15 години (с едно прекъсване) работя за УНСС. Завършила съм този университет и се чувствам комфортно сред своите колеги (служители, преподаватели и студенти). Винаги съм се стремяла да пазя и защитавам неговия интерес и добро име. Предизвикателствата са много, особено в днешното динамично време, в условията на голяма конкуренция. Но колкото и добър професионалист да си, не можеш да се справиш сам. Необходим е работещ екип, мениджмънт и изпълнители от по-ниско ниво. Като финансов директор съм щастлива, че имам един прекрасен екип. Работим добре и с университетското ръководство. Понякога сме имали различни мнения, но винаги водещи са били законността и интересите на УНСС. Щастлива съм, че Университетът осигурява спокойна среда за работа и възможности за развитие.

Смятате ли, че професията на вътрешния одитор понастоящем е достатъчно утвърдена и разпознаваема в България?

Това е динамична и бързо развиваща се професия, която все повече се утвърждава и става все по-разпознаваема в България. Ако преди десетина години ръководителите на различни организации, особено в публичния сектор, не приемаха твърде сериозно вътрешните одитори, то днес отношението им към тях е коренно различно. Вътрешният одит става все по-важен и необходим елемент в структурата на една организация. Това са хората, които благодарение на своя професионализъм предоставят на мениджмънта обективна информация за развитието на процесите в организацията – финансови и нефинансови. Едни от основните им задачи

са оценката и подобряването на ефективността на управлението и контрола, както и на управлението на риска. Това е независима, обективна дейност за одит и консултации, чиято цел е да добави стойност и да подобри дейността на организацията.

Разглеждайки страницата на УНСС, прочетох, че в него се обучават близо 20 хиляди български и чуждестранни студенти в редовна и дистанционна форма, в 43 бакалавърски и повече от 80 магистърски специалности, както и повече от 500 докторанти. Партнирите ли си с организации с цел тяхната бърза реализация?

Да, така е. Интересът към нашия университет винаги е бил голям и това едва ли е случайно. Това е българският университет с най-висока степен на дигитализация на учебната, научноизследователската и административната дейност. Бих искала да допълня, че УНСС си партнира с 87 държавни институции, бизнес структури и неправителствени организации, както и с всички национално представителни работодателски организации и си сътрудничи с повече от 160 университета и научноизследователски мрежи от цял свят. През 2019 г. той бе обявен от работодателите и преподавателите във висшите училища за най-престижния университет в България.

Миналата година открихте магистърска програма „Вътрешен одит“, с която запознахме нашите читатели.

Обучението по тази програма е на английски език и е основано на Международните професионални стандарти по вътрешен одит на The Institute of Internal Auditors, на добрите академични практики на УНСС и University of Texas и на националната нормативна уредба. Програмата е в сътрудничество с Института на вътрешните одитори в България. Специалността е полезна и за подготовката на кандидатите за придобиване на международно признатия сертификат CIA (Certified Internal Auditor), който е стандарт за компетентност и професионализъм в сферата на вътрешния одит. Освен това имаме и магистърска програма „Одитинг“ (два и три семестъра). Традиция е изтъкнати български и чуждестранни специалисти от сферата на вътрешния одит да изнасят лекции пред нашите студенти, което приближава обучението до практиката.

Считате ли, че дейността по вътрешен одит в публичния сектор е независима?

Какво означава „независима“? Всеки от нас в своя

личен и професионален живот, в една или друга степен, зависи от различни обстоятелства. Според речника на българския език думата „независим“ означава „самостоятелен, свободен, който не е подчинен“ или „който проявява самостоятелност. Независим характер“.

Вътрешният одитор в публичния сектор, който се назначава по трудово или служебно правоотношение, по същество е подчинен на ръководителя на организацията и в този смисъл е зависим. Важно е обаче в своята работа той да проявява независимост по отношение на своите професионални действия, свързани с одита или консултирането. Или казано по друг начин – да бъде безпристрастен в работата си. Само така той може да даде обективна оценка на дейността на организацията.

Вярно е, че никой работодател не обича да бъде проверяван и критикуван. В същото време, одиторът като всеки обикновен човек се стреми да запази работното си място и в една или друга степен да се съобразява със своя работодател. Много са деликатни тези взаимоотношения. Бих казала, че независимостта на одитора до голяма степен зависи от начина, по който работодателят приема неговата работа. Ако работодателят осъзнае, че вътрешният одит е негов приятел, а не враг, тогава одиторът е независим по отношение на своята работа. В противен случай нещата са много сложни за него. Практиката показва, че не са редки случаите, в които одиторът се съобразява с искането на своя работодател да каже и/или да замълчи по даден проблем. Само опитът и високият професионализъм могат да помогнат на одитора в такава ситуация – хем да си свърши качествено работа и да запази своята безпристрастност, хем да се съобрази с работодателя си. Доста е трудно, но познавам колеги, които успяват да поддържат този баланс.

Как е организиран процесът на вътрешен одит в УНСС?

Макар УНСС нормативно да не е задължен в неговата структура да има звено за вътрешен одит, в Университета функционира професионално работеща и надеждна система за финансово управление и контрол и звено за вътрешен контрол. Като най-големият български бизнес университет той подготвя кадри за икономиката и управлението, които се търсят и реализират успешно както в публичния, така и в частния сектор. От създаването си преди 100 години досега преподаватели и възпитаници на

УНСС са видни учени, държавни дейци, премиери (само през последните години министър-председатели на България са шестима негови випускници, в т.ч. първата жена премиер), първият българин управляващ директор на МВФ, първият българин генерален директор на Евростат, министри, депутати, политици, общественици, бизнесмени, банкери и др. Ето защо ние не можем да си позволим и не си позволяваме Университетът да бъде управляван в противоречие с установените правила и норми за добро финансово управление.

Преди да бъде назначена за финансов директор, в продължение на пет години бях ръководител на звеното за вътрешен контрол в университета. Впрочем УНСС вероятно е единственият държавен университет, в който има изградено звено за вътрешен контрол, което освен задължителния предварителен контрол извършва и последващ контрол, основан на принципите на вътрешния одит. Основните аспекти в неговата дейност са:

- ▶ изграждане и функциониране на СФУК;
- ▶ предварителен контрол преди вземане/извършване на решение/действие, поемане на задължение и извършване на разход;
- ▶ предварителен контрол за законосъобразност на процедурите по ЗОП;
- ▶ последващ контрол на законосъобразността на вземаните решения и извършваните действия на всички звена и структури в УНСС;
- ▶ мониторинг и оценка на рисковете в УНСС;
- ▶ контрол по изпълнение на препоръките дадени от одитни, проверяващи и контролиращи институции и от звеното за вътрешен контрол;
- ▶ поддържане на регистър на препоръките;
- ▶ подготовка и обобщаване на информацията, необходима за изготвяне на доклада за СФУК по чл. 8, ал. 1 от ЗФУКПС.

В звеното работят четирима колеги, в т.ч. и ръководителят. Двама от тях са финансови контролори, които се занимават основно с осъществяване на предварителен контрол по законосъобразност преди вземане/извършване на решение/действие, поемане на задължение и извършване на разход. В обхвата на задълженията им попада и контролът на цялостния процес по провеждане на процедури по Закона за обществените поръчки. Другите двама осъществяват последващ контрол, като дейността им до голяма степен е приравнена с тази на вътрешните

одитори. Съгласно вътрешните правила за работата на това звено, в началото на всяка година се изготвя план за проверките, който се утвърждава от ректора. В обхвата на проверките се включват онези дейности или звена, които са оценени като по-рискови. На проверка подлежи и дейността на поделенията към УНСС, които са обособени като самостоятелни звена с отделни бюджети и счетоводни отдели. За всяка извършена проверка се изготвя доклад с констатации, изводи и препоръки. При наличие на дадени препоръки, съответният отговорен ръководител на проверената дейност или звено, изготвя „План за изпълнение на препоръките“. В един следващ период се осъществява и проверка на изпълнение на препоръките.

Прякото ми участие като ръководител на звеното за вътрешен контрол и сега като финансов директор ми дават увереността, че в УНСС с годините се утвърди и функционира надеждна система за вътрешен контрол, която дава обоснована увереност на ръководството, че процесите и дейностите се развиват в съответствие с нормативните разпоредби. Още повече, че ние разполагаме и с утвърден академичен ресурс (Финансово-счетоводен факултет), който винаги оказва професионално съдействие и подпомага подобряването и развитието на дейностите в сферата на контрола.

Колегите полагат максимални усилия вътрешният контрол в УНСС да обхване най-важните и основни процеси и дейности. Техните и усилията на всички нас са пряко обвързани и с оценката на рисковете в университета. Всяка година се правят преглед и оценка на рисковете и при необходимост СФУК се актуализира и доразвива, така че да отговори адекватно на нуждите и да е в съответствие с нормативните разпоредби. В сегашната епидемиологична обстановка и спазването на изискването за социална дистанция се сблъскахме с редица предизвикателства, свързани с учебния процес, кандидатстудентската кампания и работата на администрацията. Мисля, че ръководството се справи успешно – бързо бяха осигурени условия, които дадоха възможност всички процеси в университета да протичат без прекъсване. Започна и изцяло онлайн обучение във виртуални класни стаи, базирано на продукта на Microsoft Teams. Голяма част от заседанията и срещите се организират също онлайн. Провеждането на семестриалните и държавни изпити, както и на кандидатстудентски изпити също се извърши онлайн. Не съм софтуерен специалист и ми е трудно

да обясня как точно технически това е направено, но като потребител мога да дам висока оценка.

Както вече споменах, ние сме университетът с най-висока степен на дигитализация на учебната, научноизследователската и административната дейност. През 2017 г. нашите студенти станаха първите в страната, които получиха електронни студентски книжки. Не мога да не споделя, че проектът „Електронна студентска книжка“ получи наградата от ICT Media и Computerworld за ИТ проект на 2018 година в категория „Образование“. Голяма заслуга за електронизацията в Университета имат и колегите от дирекция „Информационни технологии“. Понякога трудностите, пред които животът ни изправя, водят до положителни промени.

Въпреки че в своята 100-годишна история УНСС се е изправял пред немалко предизвикателства, фактът, че съществува вече един век, доказва, че се справя успешно. Безгрешни хора няма. Важното е всеки да се учи от грешките си и да ги използва, за да става по-добър. Защото всяко предизвикателство е възможност за успех.

Какъв съвет бихте дали на един млад човек, имащ желание да започне професионалния си път в сферата на вътрешния одит?

Ако иска да се развива в тази област, не трябва да се отказва. Необходими са постоянство и упоритост. Тази професия е предизвикателство, но изисква много познания и опит. За да е добър одитор, човек трябва непрекъснато да се образова, за да е в крак с новостите. Винаги съм се възхищавала на младите хора, които проявяват хъс и желание да се докажат, без значение в каква професионална област. За радост мога да кажа, че впечатлението ми от нашите студенти е, че сред тях преобладават будните и любопителните младежи. Неслучайно 97,5% от възпитаниците на УНСС се реализират след дипломирането си, което е знак за високо качество на обучението.

Как бихте продължили изречението "Вътрешния одит е..."?

Очите и ушите на всяка организация. Необходимо и полезно „зло куче“, което лае, но помага да се подобрява качеството на финансовото управление и контрол.

Интервюто проведе д-р Валентина Пенчева